

вись педагогічне краєзнавство.

У праці П. Іванова "Основи шкільного краєзнавства" (1977 рік), автор узагальнив досвід краєзнавчої роботи російських педагогів, провів систематизацію форм організації такої діяльності, а саме: пізнання рідного краю на навчальних курсах, робота в гуртках і факультативах, походи рідним краєм, організація роботи шкільних музеїв, наукові краєзнавчі дослідження, підбір краєзнавчих матеріалів і тому подібне – як на навчальних заняттях, так і в позаурочний час. Така робота, на думку П. Іванова, сприяла розвитку розуму, фантазії, активності мислення учнів, їх самостійності, творчості [1].

Отже, розвиток педагогічного краєзнавства нерозривно пов'язаний з впровадженням в освіту природничих дисциплін. Історично так склалося що краєзнавство в післявоєнний час включало в себе вивчення місцевого досвіду трудової діяльності, згодом стали впроваджувати вивчення навколишнього середовища і логічним продовженням цього процесу було виникнення ряду дисциплін в шкільний курс та дослідження нових проблем, наприклад, впливу людської діяльності на навколишнє середовище. Таким чином формувалася екологічна освіта, що дала неоціненний вплив на розвиток педагогічного краєзнавства. Втіленням такого союзу стала нова течія в науці «екологічна стежка», вивчення якого має багато перспектив для науки та виховання молоді.

Література

1. Иванов П.В. Основы школьного краеведения : учеб. пособ. / Павел Владимирович Иванов. – Петрозаводск : ПГУ, 1977. – 106 с.
2. Краеведение: пособ. для учителя / [Даринський А. В., Кривоносов Л. Н., Круглова В.А. Луканенкова В.К.]; под ред. Анатолия Викторовича Даринского. – М. : Просвещение, 1987. – 158 с.
3. Міщенко Т.М. Педагогічні основи підготовки майбутніх учителів до краєзнавчої роботи в сільській школі : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Міщенко Тетяна Михайлівна. – Черкаси, 2001. – 243 с.
4. Ремизова Н.И. Учебная экологическая тропа на пришкольном участке. // Биология в школе. – 2000 – №6 – С. 43-47.

ДОСВІД ДОПРОФІЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ В СІЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ

Оніпко В.В. (м. Полтава)

Для успішного соціально-економічного реформування суспільства, у тому числі й сільськогосподарського виробництва, необхідно всебічно використовувати такий потужний соціокультурний чинник, як освіта. Сучасні модернізаційні перетворення в сільськогосподарському виробництві передбачають зміни в освіті, насамперед – у її змісті, який має відповідати на запити, що виникають у процесі реформування, пред'являють якісно інші функціональні вимоги до людей, які займаються сільськогосподарською працею. Їм необхідно бути конкурентоспроможними на ринку праці, володіти вміннями приймати важливі рішення економічного, юридичного і морального характеру; від них потрібна компетентна організація не тільки колективної, а й індивідуальної діяльності, а також уміння осмислювати технологічні процеси і творчо виконувати роботу. Виховання нового покоління землеробів, які володіють високою професійною мобільністю та великою соціальною відповідальністю багато в чому залежить від постановки початкової сільськогосподарської освіти в школі. Тому одним з найважливіших завдань сільської школи в наш час є допрофесійна сільськогосподарська освіта економічно, екологічно та біологічно грамотних фермерів, сільськогосподарських робітників і фахівців, власників особистих підсобних

господарств, яка стає важливою умовою забезпечення потреб сільського господарства та соціального захисту випускника сільської школи.

Високий рівень такої освіти може забезпечити тільки висококваліфікований учитель біології, який глибоко знає основи сільського господарства, розуміє нові підходи до організації і змісту середньої освіти, що задовольняють вимоги українського суспільства та реалізують потребу здобуття учнями певної професії у майбутньому, передбачають упровадження профільного навчання в старшій школі. Ця загальнодержавна освітня стратегія діяльності вчителя відображення в Законах України «Про освіту» (1991 р.) і «Про загальну середню освіту» (1999 р.); Державній національній програмі «Освіта: Україна XXI століття» (1993 р.); Національній доктрині розвитку освіти України у XXI століття (2002 р.); Концепції профільного навчання у старшій школі (2003 р.), Державних стандартах базової і повної загальної середньої освіти та відповідних документів про підготовку вчителя. Це посилює вимоги до вчителя, його професійної компетентності і готовності до впровадження допрофільного професійного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів.

У сучасних соціально-економічних умовах, у зв'язку з формуванням багатоукладності сільського господарства, розвитком індивідуальної і групової діяльності на основі приватної та колективної власності на землю, появою фермерських та розвитком особистих підсобних господарств необхідно, щоб учитель біології в сільській школі навчав школярів не тільки своєму предметові, а й формував уміння виконувати сільськогосподарські роботи на пришкольній навчально-дослідній ділянці, розвивав зацікавленість учнів у результатах продуктивної праці, а також орієнтував їх на отримання сільськогосподарських професій. Під час вивчення курсів природничого циклу значна увага приділяється шкільній навчально-дослідній земельній ділянці, яка функціонує як структурний підрозділ закладу освіти з метою проведення навчальних та практичних занять, передбачених програмами, засвоєння знань, формування вмінь і навичок організації позакласної юнатівської дослідницької роботи, продуктивної праці учнів.

Із метою визначення особливостей професійної діяльності вчителя біології у сільській школі на етапі допрофільного навчання учнів нами було вивчено досвід учителя біології Власівської загальноосвітньої школи I-II ступенів Зінківського району Полтавської області Василя Михайловича Лютіка. У 1974 році він закінчив Полтавський сільськогосподарський інститут. На вчительську дорогу його привело покликання та прагнення до дослідницької роботи, набуте ще в студентські роки. Після закінчення Мелітопольського педагогічного інституту він уже понад двадцять років працює у селі Власівка. Василь Михайлович - універсальний учитель природничих дисциплін, адже викладає в школі не лише біологію, а й хімію та географію.

На шкільному подвір'ї Власівської школи дуже затишно, природа ж бо тут по особливому гарна - поряд ліс і річка. У приміщенні школи багато квітів, що створює особливий природний освітній простір та позитивний настрій. Половину добротної споруди школи займає дитячий садок. Саме у ньому й розпочинається знайомство з майбутніми вчителями. Тут дошкільники звикають до шкільного середовища, тож перехід до молодшої школи для них не становить психологічного навантаження. Особливою увагою користується у дітей учитель біології, Василь Михайлович, який разом зі своїми учнями вирощує на шкільній навчально-дослідній ділянці та у теплиці екзотичні квіти, фруктові дерева, овочеві та польові культури і пригощає урожаєм. Минулого року, наприклад у шкільному зимовому саду, що розміщений у теплиці, їм удалося зібрати чотири відра апельсинів. Головне призначення зимового саду - забезпечення навчального процесу: проведення уроків з використанням природного матеріалу ґрунтово-біокліматичних поясів, можливість вивчати живі негербаризовані рослини у зимовий період, виконувати лабораторні, практичні роботи, та здійснювати дослідницьку роботу. Роботи в теплиці вистає на цілий рік, а в теплий сезон

учитель і його вихованці працюють ще й на пришкольній ділянці. Найкращими помічниками вчителя є його учні – школярі 6-7 класів, які є члени шкільного гуртка «Зимовий сад».

Колектив школи всім серцем сприйняв теорію і практику видатного педагога А.С. Макаренка, який зумів зробити шкільні роки вихованців не підготовкою до життя, а самим життям, працю повнокровною і тому радісною. Педагогічна технологія А.С. Макаренка – це технологія виховання щасливої людини в умовах її повнокровного життя. Учителі школи в повсякденній практиці реалізують макаренківську установку на певний масштаб особистості, повноту її життєдіяльності. Василь Михайлович Лютік кожним своїм днем доводить, що саме лише словесне виховання приречене на невдачу, життєздатне і ефективне лише формування особистості в процесі продуктивної праці. На його думку, не так важливо, ким стануть випускники в житті – вчителями, агрономами, робітниками, лікарями, але важливе те що вони вже пізнали смак успішної колективної праці, побачили її плоди.

Школа дуже тісно співпрацює із санаторієм «Сосновий бір», який знаходиться поруч. Керівництво санаторію допомагає у ремонті теплиці, забезпечує насіннєвим матеріалом, технічною апаратурою, якої дуже мало в школі тощо.

Дані теоретичних досліджень з проблеми підготовки вчителя біології для сільської школи і аналіз стану реалізації цих завдань у сільській загальноосвітній школі I - II ступеня дозволили нам виділити дві групи чинників професійної діяльності вчителя біології сільської школи. До першої групи входять чинники, що сприяють успішній роботі педагога: сільськогосподарське оточення і близькість до природи, які створюють сприятливі умови для зв'язку навчання та виховання школярів з конкретними видами сільськогосподарського виробництва, виховання поваги до аграрних професій сільських трудівників, єдність розумового, фізичного, трудового, морального, естетичного виховання, що є дієвим засобом засвоєння природничо-наукових знань і формування наукового світогляду. Другу групу складають чинники, що ускладнюють професійну діяльність вчителя біології сільської школи: недостатній рівень фінансування сільських шкіл (застаріла матеріально-технічна база, слабе забезпечення навчально-наочними посібниками, сільськогосподарською технікою, недостатня кількість аудіо- і відеотехніки, комп'ютерної техніки, застарілий бібліотечний фонд тощо); недостатнє забезпечення сільських шкіл кваліфікованими спеціалістами (навантаження сільських учителів більше встановленої норми; неможливість викладання всіх предметів педагогами-фахівцями, необхідність вести уроки з 2-3-х дисциплін, до викладання яких педагоги не готувалися у виші, що знижує якість викладання і збільшує кількість часу на підготовку до уроків); територіальна роз'єднаність населених пунктів: багато учнів проживають на значній відстані від місця навчальних занять, що позначається на своєчасності відвідування дітьми навчальних та позакласних занять і на роботі із забезпечення єдності вимог до учнів з боку школи та сім'ї; віддаленість і відірваність більшості сільських шкіл від науково-методичних центрів і від місця діяльності інших учительських колективів, що набагато ускладнює їхню роботу щодо впровадження у практику нових досягнень педагогічної науки і передового досвіду гальмує процес самоосвіти вчителів, не створює умов для організації внутрішньошкільних методичних рад, які є однією з форм ефективної роботи з удосконалення педагогічної майстерності; відсутність позашкільних установ, яка робить школу єдиним центром виховної роботи з учнями, вся позакласна діяльність проводиться під керівництвом і силами самих вчителів, а це вимагає пошуку нових форм позакласної та позашкільної організаційної роботи; нечисленність сільських шкіл і невелика наповнюваність класів представляють певні труднощі в діяльності вчителів сільських шкіл: немає можливості впроваджувати нововведення, які характерні для міських шкіл (варіативність освіти, профільні класи тощо), застосовувати групові методики навчання, що базуються,

наприклад, на змагальності.

Виділені чинники професійної діяльності вчителя біології, що працює в сільській школі актуалізують нове бачення інноваційних підходів до змісту педагогічної освіти, розуміння потреби підготовки вчителя природничих дисциплін до профільного навчання, що можливо лише на основі всебічного вивчення досвіду організації освітньо-виховного процесу вишів, які випускають педагогічні кадри, системного виявлення факторів, які впливають на сучасну підготовку майбутнього вчителя біології сільської школи. Зміни у вітчизняній освіті поставили перед навчальними закладами, що здійснюють підготовку вчителів, завдання поглянути на процес вишівської освіти з абсолютно нових позицій: уточнити і багато в чому переосмислити його цілі, зміст, форми і методи навчання.

Література

1. Колмыкова В. А. Особенности подготовки студентов к работе в сельской школе: [Текст] / В. А. Колмыкова, Н. В. Скалон // Проблемы обеспечения качества университетского образования: материалы Всероссийской науч.-метод. конференции (3-4 февраля 2004 г.). - Кемерово: Изд-во Компания ЮНИТИ, 2004. - С. 185-187.
2. Кошіль М. Дослідництво в галузі біології і сільського господарства та його значення в професійному самовизначенні особистості / М. Кошіль // Рідна школа. - 2008. - №7-8. - С.23-24.
3. Латюшин В. В. О реализации принципа связи обучения с жизнью в процессе преподавания биологии / В. В. Латюшин // Биология в школе. - 2009. - №3. - С. 17.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ «ПОРТФОЛІО» НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ШКОЛЯРІВ

Петрович Т. (м. Полтава)

Технології, які об'єднуються назвою «Портфель учня», сприяють формуванню необхідних навичок рефлексії, тобто самоспостереження, роздуму. «Портфель учня» - інструмент самооцінки власної пізнавальної, творчої праці учня, рефлексії його власної діяльності. Створення портфоліо допомагає учням осмислити результати своєї діяльності і дає змогу вчителю залучити їх до планування нових цілей, реально показати прогрес у навчанні. Система навчання за принципом «портфоліо» створює умови для диференціації та індивідуалізації процесу навчання, для самостійності учня.

В Україні виконано низку наукових досліджень з проблем технології портфоліо в освіті. Найбільш вагомий внесок в дослідження цієї теми зробили: Біляковська О., Васильченко Л., Новікова Т., Пінська М. та інші.

Матеріал портфоліо збирається не один рік, а протягом усього періоду навчання. Яким би не був вид портфоліо, він представляє собою набір матеріалів, структурованих певним чином. Великі блоки матеріалів називаються розділами, усередині них виділяють рубрики. Кількість розділів та рубрик, а також їх тематика визначаються не тільки учителем, але й учнем.

Частіш за все, для створення портфоліо потрібна папка «на кільцях» (звичайна або архівна), що наповнена файлами з перфорацією. Бажано використовувати різноформатні файли для зберігання документів чи робіт формату А4, А5 і А3. Додатково можна вкласти відокремлювачі, що допоможуть структурувати папку за підрозділами [4].

Класичний портфоліо складається з чотирьох розділів [2]:

- «Портрет» - представляє інформацію про автора портфоліо;